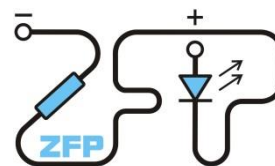

Kabinet výuky obecné fyziky, UK MFF

Fyzikální praktikum ...

Úloha č. 11

Název úlohy: .....

Jméno: .....Katarína Križanová..... Obor: FOF

Datum měření: .....

Datum odevzdání: .....

Připomínky opravujícího:

	Možný počet bodů	Udělený počet bodů
Práce při měření	0 - 5	
Teoretická část	0 - 1	
Výsledky měření	0 - 8	
Diskuse výsledků	0 - 4	
Závěr	0 - 1	
Seznam použité literatury	0 - 1	
Celkem	max. 20	

Posuzoval:.....

dne: .....

I. Pracovná úloha

1. Zmerajte závislosť stočenia polarizačnej roviny na koncentrácii vodného roztoku glukózy v rozmedzí 0 — 500 g/l. Pre jednu zvolenú koncentráciu spravte 5 meraní uhlu stočenia polarizačnej roviny. Jednu vami vybranú nenulovú koncentráciu glukózy namiešajte trikrát a zmerajte uhol stočenia polarizačnej roviny. Vyneste do grafu závislosť uhlu stočenia polarizačnej roviny lineárne polarizovaného svetla na koncentrácii. Do grafu vyneste taktiež odhad chyby uhlu stočenia polarizačnej roviny a koncentrácii. Pre každú koncentráciu vypočítajte mernú stáčivosť. Získané hodnoty mernej stáčivosti statisticky spracujte, tj. vypočítajte strednú hodnotu a jej štandardnú odchýlku.

2. Zmerajte Verdetovu konštantu benzénu. Vyneste do grafu závislosť uhlu stočenia polarizačnej roviny lineárne polarizovaného svetla na magnetickej indukcii. Pre každú hodnotu magnetickej indukcie vypočítajte Verdetovu konštantu. Z týchto dát vypočítajte strednú hodnotu Verdetovej konštanty a jej štandardnú odchýlku.

II. Teoretická časť

Závislosť stáčivosti na koncentrácii

V prípade, že sa osvetľuje opticky aktívna látka, ku príkladu glukóza, svetlom, ktoré je lineárne polarizované, dôjde ku stočeniu polarizačnej roviny svetla pri prechode. Pre uhol, o ktorý sa polarizácia stočí platí vzťah

$$\alpha = \rho cd, \quad (1)$$

pričom $\alpha = \beta - \beta_0$ je uhol stočenia, ρ je meraná stáčivosť, c značí koncentráciu roztoku a d je dĺžka kvety.

Závislosť stáčivosti na magnetickom poli

V prípade, že vložíme látku (napríklad benzén) do magnetické poľa paralelného s osou kvety a svietime cez ňu svetlom, ktoré je lineárne polarizované, pozorujeme opäť stáčenie roviny polarizácie kvôli Faradayovmu javu. Pre uhol stáčania platí vzťah

$$\alpha = Vk\langle B \rangle, \quad (2)$$

kde V značí Verdetovu konštantu, k je dĺžka kvety a $\langle B \rangle$ stredná veľkosť magnetického poľa.

Pole solenoidu

Pre intenzitu poľa, ktoré je vnútri konečného solenoidu na jeho ose platí vzťah

$$B(a) = \frac{\mu_0 NI}{2l(r_2 - r_1)} \left[\left(\frac{l}{2} + a \right) \ln \left(\frac{r_2 + \sqrt{r_2^2 + \left(\frac{l}{2} + a \right)^2}}{r_1 + \sqrt{r_1^2 + \left(\frac{l}{2} + a \right)^2}} \right) + \left(\frac{l}{2} - a \right) \ln \left(\frac{r_2 + \sqrt{r_2^2 + \left(\frac{l}{2} - a \right)^2}}{r_1 + \sqrt{r_1^2 + \left(\frac{l}{2} - a \right)^2}} \right) \right], \quad (3)$$

r_1 značí vnútorný polomer solenoidu, r_2 jeho vonkajší polomer, N počet závitov, I elektrický prúd, ktorý prechádza solenoidom, l dĺžka solenoidu a a značí vzdialenosť od stredu solenoidu.

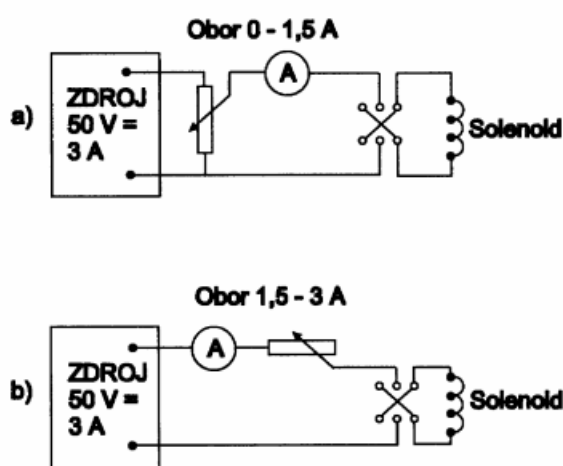
Práve kvôli tomu, že kyveta je relatívne dlhá, sa dosadzuje do vzorca (2) stredná hodnota magnetickej indukcie, ktorá sa definuje ako

$$\langle B \rangle = \frac{1}{k} \int_{-k/2}^{k/2} B(a) da, \quad (4)$$

k je dĺžka kyvety.

Parametre použitej cievky mali nasledujúce hodnoty: $N=3045$, $r_1 = 30 \text{ mm}$, $r_2 = 56 \text{ mm}$, $l = 250 \text{ mm}$ a dĺžka kyvety bola $k = 200 \text{ mm}$, z čoho vychádza dosadením (3) do (4) s danými hodnotami experimentu

$$\langle B \rangle = 1,3722 \cdot 10^{-2} I. \quad (5)$$

Obrázok 1: Zapojenie pre $I=0-1,5 \text{ A}$ (a) a pre $I=1,5-3 \text{ A}$ (b), prevzaté z [1]

III. Výsledky merania

Závislosť stáčajivosti na koncentrácii glukózy

Najprv som pripravila roztoky rovnakého objemu, ale rôznej koncentrácie glukózy za pomoci pipety. Na to, aby som odhadla chybu s akou som roztoky riedila, som si roztok s koncentráciou 300 g.ml^{-1} pripravila tri razy.

Postupne som naplňala kyvetu pripravenými roztokmi s rôznou koncentráciou a svietila na ňu svetlom, ktoré bolo polarizované. Za pomoci nóniovej stupnice som odčítala uhol stočenie polarizácie pomocou polotieňovej metódy.

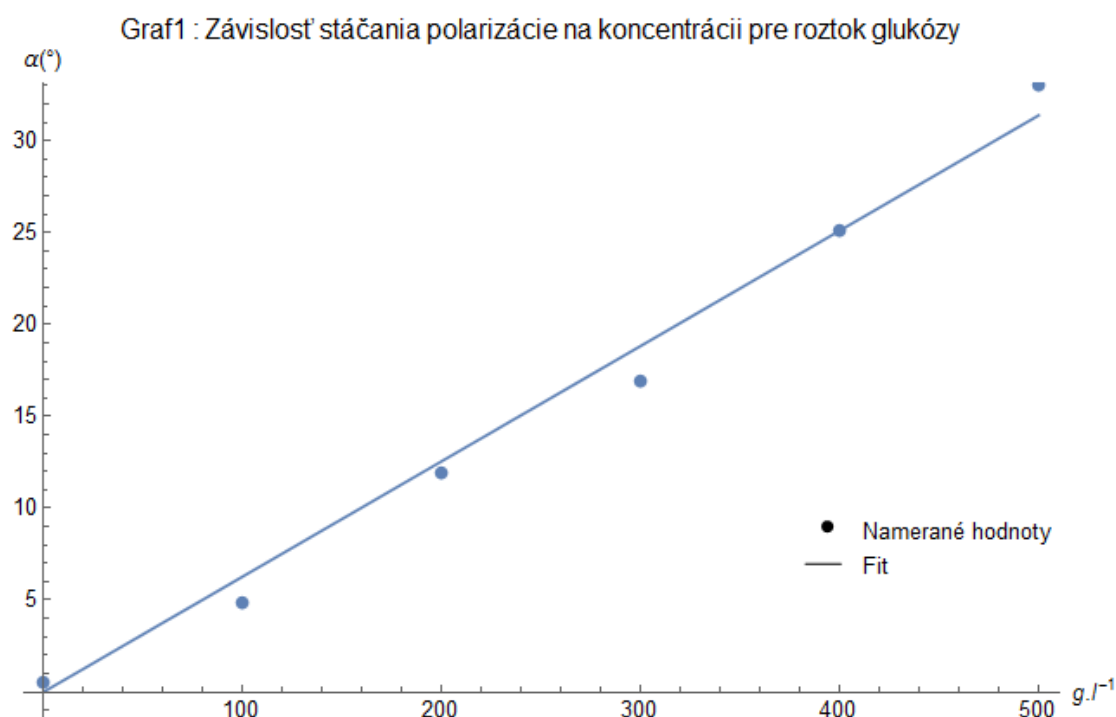
Pre koncentráciu $c=300 \text{ g.l}^{-1}$ som pripravila 3 roztoky a s nimi previedla meranie, aby som mohla zistiť chybu s akou som namiešavala roztoky. Moja chyba pri miešaní roztoku je v rozmedzí $0,3^\circ$ (zistené porovnaním priemernej hodnoty s každou nameranou hodnotou). Pre nulovú koncentráciu glukózy som previedla meranie päť krát a zistila som smerodajnú odchýlku, ktorá je $0,3^\circ$. (Chybové úsečky by boli teda tak malé, že by sa prekrývali z bodmi v grafe 1 a preto ich tam neuvádzam.)

Namerané údaje sú v tabuľke T1. Hodnoty sú vynesené do grafu 1, kde sa tiež nachádza priamka lineárnej regresie, ktorej rovnica je $\alpha[^\circ] = \rho c d$, kde $d = 0,10 \text{ m}$ je dĺžka kyvety, do ktorej som nalievala roztoky glukózy. Chyba je vypočítaná započítaním štatistickej chyby fitu zistenej v programe Wolfram Mathematica

(tabuľka T2) a tiež chybami merania (odmocnina zo súčtu kvadrátov). Podľa vzťahu (1) dostávam, že $\rho = (628 \pm 6) \text{kg}^{-1} \text{m}^2$.

T1: Štúdium závislosti stáčivosti na koncentrácii glukózy

c [g.l ⁻¹]	β_1 [°]	β_2 [°]	β_3 [°]	β_4 [°]	β_5 [°]
0	0,55	0,51	0,54	0,55	0,75
100	-4,26				
200	-11,36				
300	-16,18	-16,17	-16,65		
400	-24,61				
500	-32,51				

Závislosť stáčavivosti na magnetickom poli

Druhá časť merania bola zapojená podľa obrázku 1 a) pre prúd v rozmedzí 0-1,5 A a podľa obrázku 1 b) pre prúd 1,5-3 A. Pre každú hodnotu prúdu som zmerala obe polarizácie. Princíp merania stáčavivosti bol obdobný ako v prvej úlohe. Tentokrát však k tomuto javu dochádzalo kvôli pôsobeniu magnetického poľa. Strednú hodnotu magnetickej indukcie $\langle B \rangle$ som dopočítala podľa vzťahu (5). Namerané hodnoty (uhol je prepočítaný) spolu s $\langle B \rangle$ sú v tabuľke T2. Hodnoty sú nanesené do grafu 2, kde vidno závislosť α na B.

Chybu určenia stavu, keď bola vyrovnaná intenzita pri polotieňovej metóde som určila z merania hodnôt pre 0 A a 2 A, chyba je počítaná ako smerodajná odchýlka a vychádza 0,6°.

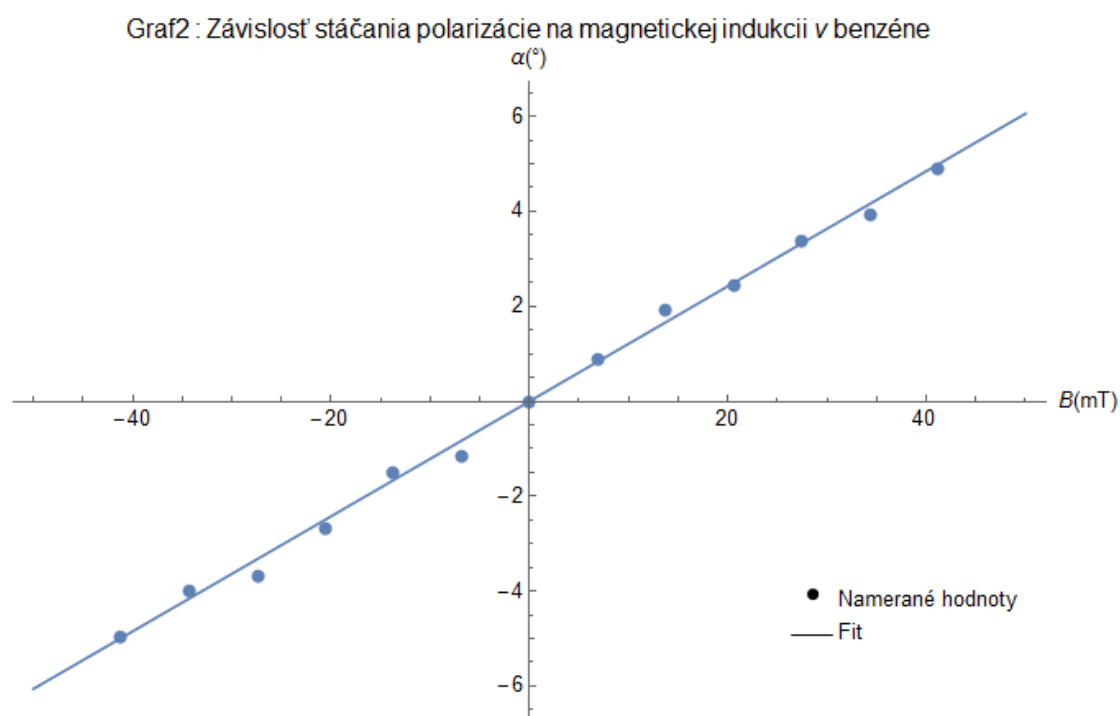
Pri meraní som prúdu som použila ampérmeter s triedou presnosti 0,5 na rozsahu 6 A, čo zodpovedá absolútnej chybe 0,03 A. Keďže však najmenší dielik stupnice, z ktorej som odčítala hodnoty bol 0,05 A, tak chybu beriem ako 0,04A.

Avšak opäť je nemožné znázorniť chybové úsečky v grafe, keďže sú menšie než samotné body a nebolo by ich teda následne vidieť.

Do grafu 2 je tiež nanosená priamka fitu zistená v programe Wolfram Mathematica aj spolu so štandardnou chybou. Rovnica priamky lineárnej regresie je $\alpha = Vk\langle B \rangle$, kde $k = 0,200 \text{ m}$ a $V = (6,1 \pm 0,6) \cdot 10^2 T^{-1} m^{-1}$ (zistené cez fit). Chyba zodpovedá chybe fitu a chybám meraných veličín.

T2: Meranie závislosti stačavivosti na magnetickom poli

I [A]	α_1 [°]	$\langle B \rangle$ [T]
0,0	0,00	0,0000
0,5	0,88	0,0069
-0,5	-1,17	-0,0069
-1,0	-1,52	-0,0137
1,0	1,92	0,0137
-1,5	-2,67	-0,0206
1,5	2,43	0,0206
2,0	3,39	0,0274
-2,0	-3,67	-0,0274
-2,5	9,59	-0,0343
2,5	3,93	0,0343
3,0	4,88	0,0412
-3,0	-4,98	-0,0412

IV. Diskusia výsledkov

Nepresnosti do meraní oboch úloh mohlo prinášať nepresné určenie okom, kedy sú v oboch poloviciach d'alekohľadu rovnaké intenzity svetla.

Pri úlohe 1 treba mať na pamäti, že výrobcom udávaná koncentrácia roztoku glukózy s koncentráciou 500 g.ml^{-1} nemusela byť úplne presná, za následok čoho i nariadené roztoky nemuseli mať presne takú hodnotu koncentrácie ako uvádzam.

Avšak pre roztok s rovnakou koncentráciou, ktorý som namiešala tri razy a nezávisle merala platilo, že uhly boli len málo odlišné a môžem teda predpokladať, že táto nepresnosť je pomerne malá.

V prvom meraní som overila lineárnu závislosť uhlu stáčania α na koncentrácii c , čo vidno z grafu 1, kde sa nachádzajú experimentálne dáta preložené priamkou lineárnej regresie.

Pri druhom meraní som overila lineárnu závislosť uhlu stáčania α na magnetickej indukcii B . V grafe 2 som naniesla namerané hodnoty a príslušnú priamku lineárnej regresie, z ktorej som následne mohla určiť hodnotu Verdetovej konštanty.

Pri meraní druhej úlohy mohlo dôjsť k menšej chybe pri zapisovaní prúdu, čo usudzujem z toho, že body sa v grafe 2 nenachádzajú priamo na priamke fitu. Toto mohlo byť spôsobené tým, že prúd sa mohol mierne meniť. Táto nepresnosť pravdepodobne nebola spôsobená chybou ampérmetra, keďže presnosť použitého ampérmetru bola vysoká.

V. Záver

V meraní závislosti stočenia polarizácie na koncentrácii roztoku glukózy som zistila $\rho = (628 \pm 6) \text{kg}^{-1} \text{m}^2$. Závislosť c na uhle je v grafe 1 spolu s priamkou zodpovedajúcej fitu.

V druhom meraní som zistila z lineárneho fitu naneseného v grafe 2 hodnotu Verdetovej konštanty. Tá má hodnotu $V = (6,1 \pm 0,6) \cdot 10^2 \text{T}^{-1} \text{m}^{-1}$.

VI. Zoznam použitej literatúry

[1] Študijný text dostupný z webových stránok Základní fyzikální praktikum: http://physics.mff.cuni.cz/vyuka/zfp/media/zadani/pokyny/mereni_311.pdf